

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
„ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

СОКОЛЮК Ольга Василівна

УДК 378.015.31:796.012.61 -043.86 – 047.36 (043.3)

**МОНІТОРИНГ РОЗВИТКУ ОЗДОРОВЧОЇ РУХОВОЇ
АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ**

13.00.06 – теорія і методика управління освітою
01 – Освіта / Педагогіка

АВТОРЕФЕРАТ
на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Старобільськ – 2018

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.
Роботу виконано в Комунальному закладі „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради (м. Харків), Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Отрошко Тамара Вячеславівна,
Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради (м. Харків),
декан факультету соціально-педагогічних
наук та іноземної філології.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Хриков Євген Миколайович,
Державний заклад „Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка”
(м. Старобільськ), завідувач кафедри
публічної служби та управління
навчальними й соціальними закладами;

кандидат педагогічних наук, професор
Турчак Анатолій Леонідович,
Центральноукраїнський державний
педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький),
декан факультету фізичного виховання.

Захист відбудеться 27 червня 2018 року о 12.00. годині на виїзному засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.03 ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 93009, Луганська обл., м. Рубіжне, вул. Будівельників, 30-В, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 92703, м. Старобільськ, пл. Гоголя, 1.

Автореферат розіслано «25» травня 2018 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. В. Мордовцева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У Національній стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація», зазначено, що на сьогодні необхідно сформувати у суспільстві умови для розвитку оздоровчої рухової активності й покращення та збереження здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності в державі.

Це обумовлено ситуацією, що склалася на сьогодні, так, за результатами всеукраїнського моніторингу оздоровчої рухової активності виявлено, що лише 3 % населення віком від 16 до 74 років активно займаються спортом; 33 % населення мають низький рівень розвитку даної активності.

Соціальне опитування студентів педагогічних ЗВО показало, що 73 % респондентів, у зв'язку з високим рівнем розвитку ІТ-технологій, ведуть сидячий спосіб життя (весь час проводять за комп'ютером та іншими сучасними гаджетами), а руховою активністю вони займаються лише під час обов'язкових занять із фізичного виховання, що становить менше 10% від загальної кількості годин відведених на аудиторні заняття. Водночас, на жаль, й у майбутніх учителів фізичного виховання, згідно аналізу навчального плану підготовки за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура), лише 1/3 занять передбачає рухову активність.

Отже, розвиток оздоровчої рухової активності має стати одним із пріоритетних завдань підготовки висококваліфікованих педагогів, зокрема учителів фізичного виховання.

У зв'язку з цим, ураховуючи активне реформування освітньої системи України, проблема моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності набуває особливого значення. На практиці цей моніторинг здійснюється, але він є строкатим, несистемним, нецілісним. Слід зазначити, що мова йдеться не про повну заміну існуючого змісту освіти, а про зміщення акцентів в якості управління підготовкою майбутніх учителів фізичного виховання у бік ефективного моніторингу ресурсного забезпечення, процесу та результатів розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання.

У ході наукового пошуку встановлено, що: проблеми контролю та моніторингу якості професійної підготовки майбутніх учителів віддзеркалено у працях таких учених, як В. Алфімова, О. Касьянової, Т. Отрошко, Л. Петриченко, Г. Пономарьової, О. Савченко, О. Субетто, А. Харківської, Є. Хрикова та інших; теоретико-методологічні засади використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі

подано в дослідженнях В. Зайцева, Т. Карасева, М. Коржова, С. Серікова, С. Смірної; фізкультурно-оздоровчу роботу з учнями шкіл досліджували М. Андрощук, Е. Кудрявцев, В. Мурза, А. Цьось та інші; особливості формування професійно-педагогічної спрямованості та особистісних якостей у майбутніх учителів фізичної культури – Г. Балахнічова, Є. Вільчковський, В. Мазін, В. Папуча, В. Романова, О. Тимошенко, Е. Туник, А. Турчак, М. Фіцула та інші; моніторинг стану фізичного здоров'я населення, фізичної підготовленості та фізичного виховання – Л. Семенов, Б. Ланда, М. Ізаак, В. Платонов, М. Дутчак та інші.

Разом із тим можна констатувати, що, незважаючи на широке коло питань щодо моніторингу розвитку здоров'язбережувальних технологій та фізкультурно-оздоровчої роботи, які висвітлено у працях вищезазначених науковців, практично відсутні дослідження, присвячені вирішенню проблем моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання.

Аналіз наукових досліджень, навчально-педагогічної літератури і власний практичний досвід роботи дозволив виявити низку **суперечностей** між:

- потребою підвищення розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання та недостатнім рівнем управління цим процесом;
- потребою в осучасненні теоретичних основ моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання та реальним станом забезпечення цього процесу;
- потребою в пролонгованому оцінюванні рівня розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання та недосконалістю інструментарію вимірювання її ефективності.

Таким чином, відсутність комплексного вивчення зазначеної проблеми, необхідність розв'язання виявлених суперечностей, а також практична значимість і недостатня теоретична розробленість проблеми зумовили вибір теми дисертаційної роботи *«Моніторинг розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано відповідно до плану наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії в межах теми «Моніторинг розвитку оздоровчої активності майбутніх педагогів» (реєстраційний номер № 0117U003947) та в межах наукової теми «Організаційно-методологічні засади підготовки вчителя для сучасної школи ХХІ століття у контексті

інтеграції України в європейський освітній простір» Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Тема дослідження затверджена вченою радою Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (протокол № 2 від 02.09.2015 р.) та узгоджена Радою з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 20.06.2017 р.).

Об'єкт дослідження – управління розвитком оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання.

Предмет дослідження – структурно-функціональна модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити структурно-функціональну модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання.

Відповідно до мети визначено завдання дослідження:

1. З'ясувати стан опрацювання проблеми розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання в педагогічній теорії та практиці.

2. Уточнити базові поняття дослідження «оздоровча рухова активність майбутніх учителів фізичного виховання» та «моніторинг розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання».

3. Обґрунтувати теоретико-методологічні основи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання.

4. Визначити критерії, показники та рівні ефективності моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання.

5. Розробити структурно-функціональну модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання.

6. Експериментально перевірити ефективність розробленої структурно-функціональної моделі системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання.

Як наукове припущення було висунуто **гіпотезу** про те, що розроблена на підґрунті особистісно зорієнтованого, процесно-результативного,

системного підходів та впроваджена в діяльність закладів вищої освіти структурно-функціональна модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання сприятиме суттєвому підвищенню рівня даної активності.

Для вирішення завдань на різних етапах наукового пошуку були використані такі **методи дослідження**:

– *теоретичні*: системний і порівняльний аналіз: філософської, педагогічної, психологічної, спеціальної літератури, довідникової, навчально-методичної й інструктивно-нормативної документації з метою вивчення стану розробки дослідження та поняттєво-категоріального апарату; вивчення й узагальнення практичного педагогічного досвіду, що дозволило визначити сутність й схарактеризувати модулі ефективного розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання; метод моделювання – для розробки структурно-функціональної моделі системи розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання; узагальнення результатів педагогічного експерименту з метою перевірки ефективності структурно-функціональної моделі системи означеного процесу;

– *емпіричні*: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для перевірки ефективності розробленої структурно-функціональної моделі системи; опитування, анкетування, педагогічне спостереження з метою виявлення проблем і суперечностей у професійній підготовці майбутніх учителів фізичного виховання та визначення рівня розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання; метод узагальнення незалежних характеристик;

– *методи математичної статистики*: для обробки експериментальних даних, кількісного й якісного аналізу емпіричного матеріалу, інтерпретації результатів дослідження та підтвердження сформульованої гіпотези.

Наукова новизна дослідження: **уперше** розроблено структурно-функціональну модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання, що складається із чотирьох взаємопов'язаних блоків (загальноцільового, теоретико-методологічного, змістовно-організаційного та діагностичного-регулятивного), ґрунтується на інтегрованому (особистісно зорієнтованому, процесно-результативному, системному) підході; визначено критерії, показники та рівні ефективності моніторингу

розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання;

уточнено базові поняття дослідження «оздоровча рухова активність майбутніх учителів фізичного виховання», «моніторинг розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» та поняття «оздоровча рухова активність»;

набули подальшого розвитку: методи, які використовувалися при моніторингу розвитку ОРА МУФВ (збирання, обробки й аналізу інформації; представлення й накопичення результатів моніторингу; використання їх результатів); модулі розвитку даної активності (у процесі вивчення дисциплін циклу загальної підготовки; професійної та практичної підготовки; за вільним вибором закладу вищої освіти та студента; у процесі проходження педагогічної практики) та діагностичний інструментарій моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання (анкети, тести, опитувальник тощо).

Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що розроблена структурно-функціональна модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання може бути застосована для розв'язання практичних проблем удосконалення процесу управління освітнім процесом ЗВО.

Розроблені та впроваджені: методичні рекомендації «Система моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання», «Організація та оцінювання проходження практики «Лижний збір», «Спортивні споруди й обладнання»; семінар-практикум «Фізіологічна класифікація фізичних вправ спортивної, оздоровчої та рухової спрямованості»; семінари: «Менеджмент самоосвіти вчителя фізичного виховання», «Відомі українські спортсмени», «Видатні педагоги»; тренінги «Я та спорт», «Ким я бачу себе через рік»; кафедральна конференція «Проблема оцінювання та контролю розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання». Створено й здійснено керівництво управлінсько-інформаційною лабораторією та розроблено навчально-методичне забезпечення до дисципліни «Моніторинг розвитку оздоровчої рухової активності».

Результати дослідження *впроваджено* в діяльність Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-13/126/1, від 12.02.2018 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка

№ 298 А, від 14.03.2018 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 66, від 15.02.2017 р.), Української інженерно-педагогічної академії (довідка № 107-04-32/1, від 20.02.2018 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження представлено на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Актуальні питання освіти і науки» (Харків, 2016, 2017), «Modern scientific knowledge» (США, 2017); *усеукраїнських* – «Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Сучасна парадигма вищої освіти» (Харків, 2016, 2017), XI Всеукраїнська науково-практична конференція (звітна), присвячена 25-річчю НАПН України (Київ, 2017), «Наукові розробки молоді на сучасному етапі» (Київ, 2017), «Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (Бердянськ, 2017) «Тенденції розвитку вищої освіти в умовах гібридної війни на сході України» (Старобільськ, 2017).

Результати виконаної роботи обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методики фізичного виховання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради й кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії (2014–2017 рр.).

Публікації. Результати дослідження опубліковано в 20 працях, зокрема у 2 методичних рекомендаціях та 1 навчальному посібнику (у співавторстві), 8 статтях із них: 7 у фахових журналах, 1 – в іноземному виданні, 9 доповідях у збірниках матеріалів конференцій.

Особистий внесок здобувача полягає в теоретичному обґрунтуванні основних ідей і положень досліджуваної проблеми, науковій інтерпретації отриманих даних.

У навчальному посібнику [20] представлено форми та класифікацію спортивних споруд, санітарно-гігієнічні вимоги до обладнання, розкрито доцільність використання спортивних комплексів різного спрямування.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів і висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (211 найменувань, із них 13 іноземною мовою), 10 додатків. Повний обсяг дисертації становить 244 сторінки, зокрема 172 сторінки основного тексту. Робота містить 35 рисунків та 17 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність порушеної проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу роботи; охарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, подано інформацію про апробацію результатів дисертації.

У першому розділі – **«Теоретичні основи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання»** – подано результати теоретичного аналізу наукових досліджень із проблем моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності (ОРА) майбутніх учителів фізичного виховання (МУФВ) в теорії та практиці педагогіки; уточнено базові поняття дослідження; розкрито теоретико-методологічні основи моніторингу розвитку ОРА МУФВ; здійснено аналіз сучасного стану ефективності моніторингу розвитку ОРА МУФВ.

У результаті теоретичного аналізу науково-педагогічної, спеціальної літератури та соціального опитування встановлено, що протягом останніх років в Україні спостерігається тенденція погіршення здоров'я й фізичної культури різних верст населення. Аналіз статистичних даних за World Health Organization та показниками розвитку освіти Харківщини (за 2012–2014 рр.), підтверджує, що за останні 10 років захворюваність серед молоді України зросла на 20 %, поширеність хронічних захворювань в 2,87 рази, на 22,9 % збільшилася кількість студентів із обмеженими можливостями; наявне безсистемне використання інформації про результати освітнього процесу для інтерпретації одержаних даних та визначення подальших управлінських й освітніх дій щодо ефективності розвитку ОРА, що свідчить про важливість розвитку ОРА студентів та здійснення контролю над даним процесом. Отже, необхідна: система організаційних заходів, які забезпечать пролонгований збір та аналіз інформації про стан використання оздоровчої рухової активності у професійній діяльності вчителів загалом та МУФВ зокрема; прозора методика моніторингових досліджень ефективності розвитку ОРА МУФВ, яка оцінює ступінь досягнення цілей, спрямованість та причини відхилень очікуваних результатів тощо.

Для розв'язання поставлених у дослідженні проблем виокремлено чотири основні модулі ефективного розвитку ОРА МУФВ та уточнено базові поняття дослідження.

Обґрунтовано теоретико-методологічні основи моніторингу розвитку ОРА МУФВ, а саме: методологічні підходи (особистісно зорієнтований – забезпечує свідому активність суб'єктів освітнього процесу при прийнятті управлінських рішень на різних ланках управління; розвиток і саморозвиток із урахуванням їх індивідуальних фізичних здібностей, якостей, як суб'єктів пізнання та фахової діяльності; процесно-результативний – передбачає оцінювання розвитку ОРА МУФВ, як за результатом, так і на підставі інтеграції всіх процесів, спрямованих на вирішення управлінських проблем; системний – дозволяє проводити моніторинг досліджуваного процесу як за окремими складовими, так і в системі, враховуючи взаємодію між ними); принципи (цілеспрямованості – моніторинг підпорядковується визначеним цілям; пролонгованості – спрямований на отримання упорядкованих тривалого часу повної і систематичної інформації про об'єкт спостереження; прозорості та об'єктивності – передбачає оприлюднення та інформування суб'єктів освітнього процесу та всіх зацікавлених сторін щодо об'єктивності оцінки отриманих (у процесі моніторингу) результатів; узгодженості – відповідність нормативно-правових актів та науково-методичного забезпечення скоординованим діям усіх відповідальних у даному процесі сторін даного процесу; системності – функціонує як цілісна система; адресності – відбиває специфіку оздоровчої рухової активності; технологічності та інтегративності – відображає функціональність моніторингу розвитку ОРА МУФВ, що забезпечений адаптованим й розробленим діагностичним інструментарієм; передбачає цілісність змісту моніторингу (взаємозв'язок усіх процесів моніторингу: збір інформації, аналіз та її обробка, прогнозування, оцінювання, контроль, корекція тощо); прогностичності – сприяє визначенню стратегічної мети моніторингу, що направлена на підвищення ефективності розвитку ОРА МУФВ), функції (формуально-методична – сприяє розробці методики проведення моніторингу розвитку ОРА МУФВ, методики проведення МУФВ моніторингу індивідуального здоров'я й тестовій оцінці фізичного розвитку учнів, відповідно до їх вікових особливостей; а також системній оцінці якості освітнього процесу при вивченні дисциплін медико-біологічного й професійно-практичного циклів та їх вплив на розвиток ОРА МУФВ; системно-функціональна – забезпечує, відповідно до вимог державних органів управління вищою педагогічною освітою та визначених стандартів вищої освіти, систематичне оцінювання моніторингу розвитку ОРА МУФВ; сприяє оцінюванню розвитку ОРА МУФВ в системі їх професійної підготовки через вимірювання його з

урахуванням вимог рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, НРК України, ОПП та ОКХ відповідних спеціальностей; прогностично-коригувальна – дозволяє корегувати результати моніторингу розвитку ОРА МУФВ у відповідності до Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»; з'ясувати відповідність діяльності факультету сучасним нормативно-правовим документам та потребам студентів і роботодавців; допомагає у виборі комплексних методів контролю розвитку оздоровчої рухової активності МУФВ та прийнятті управлінських рішень щодо усунення негативних ефектів від шкідливого впливу на організм тютюнопаління, алкоголю, наркотиків тощо; сприяє розробці рекомендацій коригувального характеру щодо поліпшення якості моніторингу розвитку ОРА МУФВ (внесення за необхідності коректив), прогнозуванню подальших шляхів його розвитку тощо.

Визначено критерії (якість забезпечення освітнього процесу, процес та результат розвитку ОРА МУФВ), показники та рівні (високий, середній, низький) моніторингу розвитку ОРА МУФВ.

Аналіз сучасного стану моніторингу розвитку ОРА МУФВ дав підстави стверджувати, що цей процес потребує осучаснення, так за критеріями: «якість забезпечення освітнього процесу» (КГ – 77 % та ЕГ – 77,3 %); «процес розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» (ЕГ – 74 % та КГ – 75 %) та «результат розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» (ЕГ – 70,8 % та КГ – 71,6 %) виявлено середній рівень.

У другому розділі – **«Обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності структурно-функціональної моделі системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання»** – обґрунтовано та впроваджено структурно-функціональну модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання; здійснено аналіз та інтерпретацію результатів експериментальної роботи із запровадження представленої моделі системи.

Для підвищення рівня ефективності розвитку ОРА МУФВ було обґрунтовано структурно-функціональну модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання, яка складається із загальноцільового, теоретико-методологічного, змістовно-організаційного та діагностичного-

регулятивного блоків (рис. 1). Єднальною ланкою цієї моделі виступає управлінська інформаційно-аналітична лабораторія.

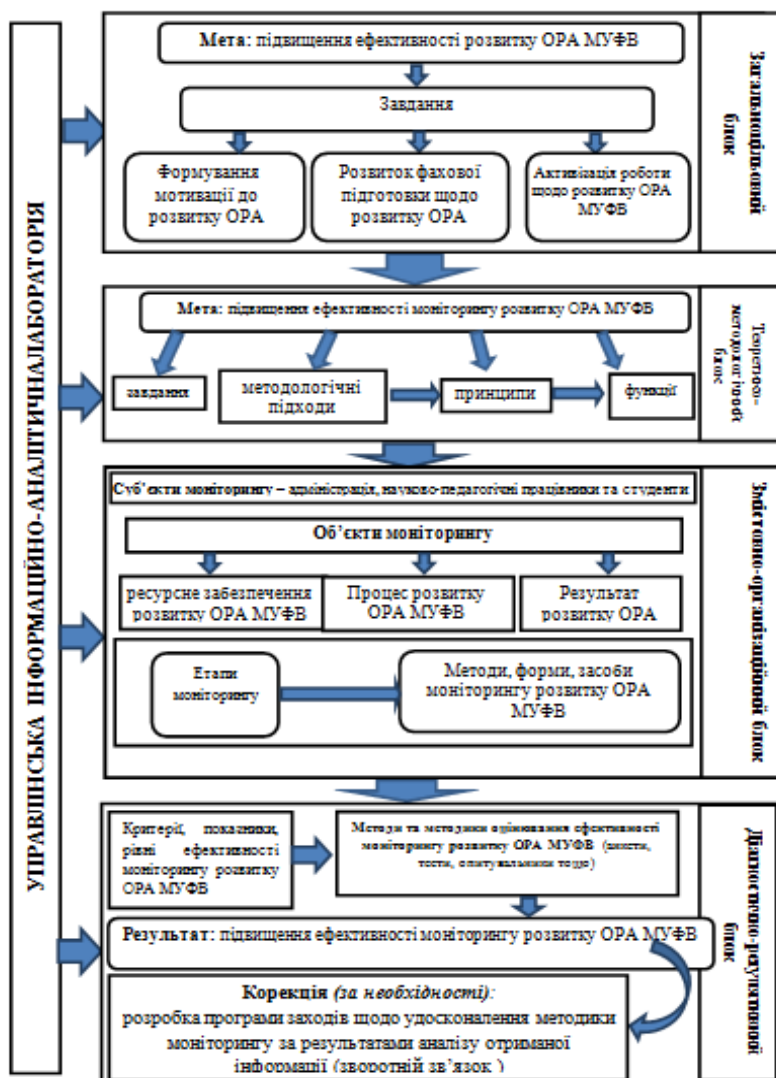

Рис. 1 Структурно-функціональна модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання

Упровадження розробленої структурно-функціональної моделі системи моніторингу розвитку ОРА МУФВ відбувалося на базі закладів вищої освіти (ЗВО), що брали участь в експерименті (Комунальний заклад «Харківська гуманітарна педагогічна академія» Харківської обласної ради та Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка) за трьома етапами: I – створення управлінської інформаційно-аналітичної лабораторії; підтримка зворотніх зв'язків із структурними підрозділами ЗВО та відповідними громадськими організаціями тощо; II – здійснення управлінського, навчально-методичного, науково-педагогічного супроводу освітньої діяльності суб'єктів моніторингу щодо фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання та розвитку ОРА МУФВ; III етап полягав у підвищенні рівня розвитку ОРА МУФВ шляхом упровадження відповідної моделі системи моніторингу; розробці навчально-методичного комплексу до дисципліни «Моніторинг розвитку оздоровчої рухової активності»; оновленні навчальних дисциплін, тематика яких сприяє розвитку ОРА МУФВ й написанні відповідних навчально-методичних праць; організації та проведенні конференцій, круглих столів, тренінгів, індивідуальних консультацій, бесід тощо.

Формувальний етап педагогічного експерименту включав: упровадження структурно-функціональної моделі системи моніторингу розвитку ОРА МУФВ в освітню діяльність, розробку діагностичного інструментарію для оцінювання даної системи; написання методичних рекомендацій «Система моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання», «Організація та оцінювання проходження практики «Лижний збір»»; проведення вебінарів та тренінгів з представниками ЗВО експериментальної групи для надання настанов щодо впровадження моделі.

Також було організовано щорічну конференцію «Проблема оцінювання та контролю розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» та розроблено методичне забезпечення до навчальної дисципліни «Моніторинг розвитку оздоровчої рухової активності»; запроваджено проведення семінару-практикуму «Фізіологічна класифікація фізичних вправ спортивної, оздоровчої та рухової спрямованості» тощо.

За результатами формувального етапу на контрольному етапі педагогічного експерименту здійснено оцінювання ефективності структурно-функціональної моделі системи моніторингу розвитку ОРА – у респондентів ЕГ зафіксовано підвищення результатів за всіма критеріями та їх показниками: за критерієм «якісне забезпечення освітнього процесу» – показники: «наявність ресурсного забезпечення» (з

90 % до 97 %), «рівень фізичної підготовленості майбутніх учителів фізичного виховання» (з 61 % до 88,75 %), «якісний склад науково-педагогічних працівників» (з 80 % до 100 %); за критерієм «процес розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» – «теоретичні знання МУФВ із ОРА» (з 71,5 % до 90,2 %), «рівень практичної підготовки МУФВ із ОРА» (з 78,4 % до 93,63 %); «мотивація МУФВ до розвитку ОРА» з (72 % до 92,7 %); за критерієм «результат розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» – «якість професійної підготовки МУФВ щодо розвитку ОРА» (з 74,95 % до 92 %); «кількість студентів, залучених до відвідування гуртків, спрямованих на розвиток ОРА» (з 71 % до 93 %); «масовість» (з 67,3 % до 92,7 %) та «ефективність і дієвість співпраці ЗВО» (з 70 % до 94 %).

У респондентів КГ також зафіксовано підвищення результатів: за критерієм «якісне забезпечення освітнього процесу» – показники: : «наявність ресурсного забезпечення» (з 90 % до 97 %), «рівень фізичної підготовленості майбутніх учителів фізичного виховання» (з 62 % до 71,8 %), «якісний склад науково-педагогічних працівників» (з 80 % до 100 %); за критерієм «процес розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» – «теоретичні знання МУФВ із ОРА» (з 73 % до 76 %), «рівень практичної підготовки МУФВ із ОРА» (з 79,5 % до 83,88 %); «мотивація МУФВ до розвитку ОРА» з (73 % до 77,25 %); за критерієм «результат розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» – «якість професійної підготовки МУФВ щодо розвитку ОРА» (з 76,25 % до 80 %); «кількість студентів, залучених до відвідування гуртків, спрямованих на розвиток ОРА» (з 72 % до 80 %); «масовість» (з 68,3 % до 70 %) та «ефективність й дієвість співпраці ЗВО» (з 70 % до 82 %) (рис. 2).

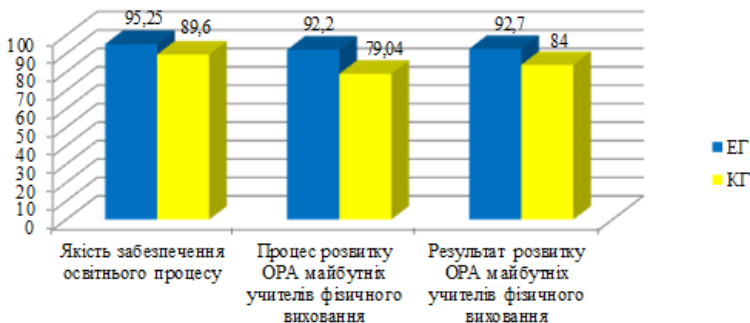

Рис. 2 Порівняльний аналіз даних контрольної та експериментальної груп наприкінці експерименту (у %)

Отримані дані свідчать про ефективність розробленої структурно-функціональної моделі системи моніторингу розвитку ОРА МУФВ.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено науково-теоретичне, прикладне й експериментальне дослідження проблеми моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання. Результати проведеної роботи засвідчили успішність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких висновків:

1. На основі аналізу науково-педагогічної та спеціальної літератури, а також власного досвіду роботи з'ясовано проблеми розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання в педагогічній теорії і практиці, а саме: відсутність нової моделі моніторингу системного бачення факторів, що впливають на розвиток ОРА; безсистемне використання інформації про результати освітнього процесу для інтерпретації одержаних даних щодо визначення подальших управлінських й освітніх дій ефективності розвитку ОРА; відсутність прозорої методики моніторингових досліджень ефективності розвитку ОРА МУФВ, яка оцінює ступінь досягнення цілей, спрямованість та причини відхилень очікуваних результатів; для підвищення якості проведення моніторингу розвитку ОРА МУФВ необхідне осучаснення теоретико-методологічних основ цього процесу шляхом їх деталізації (підходи, принципи, функції) та визначення критеріїв оцінювання моніторингу розвитку ОРА МУФВ; необхідність виявлення у системі забезпечення якості професійної підготовки МУФВ слабких ланок освітнього процесу.

2. Уточнено базові поняття дослідження «оздоровча рухова активність майбутніх учителів фізичного виховання» – це системний, пролонгований процес, що включає в себе певні фізкультурно-оздоровчі вправи, програми та курси (оптимального рівня фізичного навантаження), які спрямовані на розвиток фізичних якостей й підтримку здорової, всебічно гармонійно розвиненої особистості та є підґрунтям для виконання різних форм і видів фізичних вправ та «моніторинг розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» – це системний процес спостережень, збору, обробки, зберігання, оцінювання, аналізу і поширення інформації про стан оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання, який надає

можливість прийняття управлінських рішень щодо прогнозування подальшого її розвитку та прогресивних змін.

3. Обґрунтовано теоретико-методологічні основи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання, а саме: методологічні підходи (особистісно зорієнтований, процесно-результативний, системний); принципи (цілеспрямованості, пролонгованості, прозорості й об'єктивності, узгодженості, системності, адресності, технологічності та інтегративності, прогностичності) і функції (діагностично-аналітичну, формувальню-методичну, системно-функціональну, прогностично-коригувальну).

4. Визначено критерії, показники та рівні ефективності моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання: критерій «якість забезпечення освітнього процесу» (наявність ресурсного забезпечення; рівень фізичної підготовленості майбутніх учителів фізичного виховання; якісний склад науково-педагогічних працівників); критерій «процес розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» (теоретичні знання МУФВ із ОРА; рівень практичної підготовки МУФВ із ОРА; мотивація МУФВ до розвитку ОРА); критерій «результат розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» (якість професійної підготовки МУФВ щодо розвитку ОРА; кількість студентів залучених до відвідування гуртків, спрямованих на розвиток ОРА; масовість; ефективність й дієвість співпраці ЗВО з іншими установами). Відповідно до визначених критеріїв і показників виділено рівні, що характеризують ступінь ефективності системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання: низький, середній та високий.

5. Розроблено й науково обґрунтовано структурно-функціональну модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання, блоками якої є: загальноцільовий – мета, завдання; теоретико-методологічний – мета, завдання, методологічні підходи, принципи, функції; змістовно-організаційний – суб'єкти, об'єкти, етапи моніторингу, методи, форми та засоби розвитку ОРА МУФВ; діагностично-регулятивний – критеріальний апарат, методи та методики оцінювання ефективності моніторингу ОРА МУФВ, результат, корекція (за необхідності). Єднальною ланкою для блоків структурно-функціональної моделі

системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання виступає управлінська інформаційно-аналітична лабораторія.

6. Упровадження структурно-функціональної моделі даної системи дозволило підвищити рівень ефективності моніторингу даного процесу в ЕГ у порівнянні з КГ: за критеріями «якість забезпечення освітнього процесу» із 77 % до 95,25 %; «процес розвитку ОРА МУФВ» із 74 % до 92,2 %; «результат розвитку ОРА МУФВ» із 70,8 % до 92,7 %.

У респондентів КГ – за критеріями «якість забезпечення освітнього процесу» із 77,3 % до 89,6 %; «процес розвитку ОРА МУФВ» із 75 % до 79,04 %; «результат розвитку ОРА МУФВ» із 71,6 % до 84 %.

Проведене дослідження не вичерпує всієї різноманітності питань, пов'язаних із моніторингом розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання. Воно дозволяє окреслити ті проблеми, які потребують додаткового вивчення, а саме: подальшої розробки потребує проблема методологічного забезпечення моніторингу розвитку ОРА МУФВ відповідно до вимог сучасності. Упровадження в освітній процес дисциплін «Організація та методика оздоровчо-рухової культури», яка сприятиме підвищенню рівня управлінської та професійної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Соколюк, О. В. (2017). Формування фізкультурної компетентності студентів вищого педагогічного навчального закладу як педагогічна проблема та шляхи її вирішення. *Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Запоріжжя, 2 (27), 60–61.

2. Соколюк, О. В. (2017). Оздоровчо-рухова активність як складова фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Старобільськ, 7 (312). Ч. 2, 109–116.

3. Соколюк, О. В. (2016). Компетентнісний підхід до формування фізкультурної компетентності майбутніх учителів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць*. Харків, 52-53, 320–326.

4. Sokolyuk, O.V. (2017). Grounding efficiency criterial apparatus the e health and physical activities' development of the future physical education teachers. *Scientific Journal Virtus*. Canada, 18, 129–132.
5. Соколюк, О. В. (2017). Аналіз проблеми моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць*. Харків, 54-55, 367–372.
6. Соколюк, О. В. (2016). Генеза поняття «інформаційно-освітнє середовище» – сучасний погляд. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Хмельницький: НАДПСУ, 5 (7), 260–268.
7. Соколюк, О. В. (2017). Теоретичне обґрунтування структурно-функціональної моделі системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання. *Теорія та методика професійної освіти*. URL : <https://ivet-ua.science/publications/journals/281-teoriia-i-metodyka-profesiinoi-osvity-2>
8. Соколюк, О. В. (2017). Упровадження структурно-функціональної моделі системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць*. Харків, 56-57, 370–376.

Праці апробаційного характеру

9. Соколюк, О. В. (2016). Розвиток оздоровчої, рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання в теорії та практиці педагогіки. *Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Сучасна парадигма вищої освіти: матеріали XIII Всеукраїнської науково-методичної конференції*. Харківський державний університет харчування та торгівлі. Харків, 104–106.
10. Соколюк, О. В. (2017). Ознаки інформаційно-освітнього середовища вищого педагогічного навчального закладу. *XI Всеукраїнська науково-практична конференція (звітна), присвячена 25-річчю НАПН України: збірник матеріалів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*. Київ, 293–294.
11. Соколюк, О. В. (2017). Мотивація як складова активізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання. *Актуальні питання освіти і науки: матеріали IV*

Міжнародної науково-практичної конференції. Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця. Харків: ХОГОКЗ, 20.

12. Соколюк, О. В. (2017). Актуальні питання щодо формування фізкультурної компетентності майбутніх фахівців. *Наукові розробки молоді на сучасному етапі: XVI Всеукраїнська наукова конференція молодих вчених та студентів. Київський національний університет технологій та дизайну. Київ, 34–36.*

13. Соколюк, О. В. (2016). Формування здорового способу життя у студентів. *Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Сучасна парадигма вищої освіти: матеріали XIII Всеукраїнської науково-методичної конференції. Харківський державний університет харчування та торгівлі. Харків, 121–122.*

14. Соколюк, О. В. (2017). Формування фізкультурної компетентності у майбутніх фахівців за допомогою компетентнісного підходу. *Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Бердянськ, 1, 314–315.*

15. Соколюк, О. В. (2016). Розвиток особистості майбутнього вчителя фізичного виховання в контексті новітніх технологій навчання. *Актуальні питання освіти і науки: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця. Харків: ХОГОКЗ, 29.*

16. Sokolyuk, O. V. (2017). Actuality's application of healthy movement activity is during professional training of future teachers of physical education. *XII International scientific conference XII conference "Modern scientific knowledge" knowledge. Morrisville. USA, 29–32.*

17. Соколюк, О. В. (2017). Оздоровчо-рухова активність при формуванні особистості майбутніх учителів в умовах гібридної війни на Сході України. *Тенденції розвитку вищої освіти в умовах гібридної війни на сході України: Всеукраїнська науково-практична конференція. Старобільськ, 20.*

18. Соколюк, О. В. (2017). Система моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання: метод. рекомендації. *Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 58.*

19. Соколюк, О. В. (2017). Організація та оцінювання проходження практики «Лижний збір»: метод. рекомендації.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 49.

20. Соколюк О. В., Васьков Ю. В., Малеев В. М. Спортивні споруди й обладнання: навч. посіб. *Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2016. 220 с.*

АНОТАЦІЇ

Соколюк О. В. Моніторинг розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою. – Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – м. Старобільськ, 2018.

Дисертація присвячена проблемам моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання. Уточнено базові поняття дослідження «оздоровча рухова активність майбутніх учителів фізичного виховання», «моніторинг розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання» та поняття «оздоровча рухова активність»; обґрунтовано теоретико-методологічні основи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання; розроблено структурно-функціональну модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання та експериментально перевірено її ефективність.

Ключові слова: моніторинг, розвиток оздоровчої рухової активності, майбутні учителі фізичного виховання, заклад вищої освіти.

Соколюк О. В. Мониторинг развития оздоровительной двигательной активности будущих учителей физического воспитания. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.06 – теория и методика управления образованием. – Государственное учреждение «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко». – г. Старобельск, 2018.

Диссертация посвящена проблемам мониторинга развития оздоровительной двигательной активности будущих учителей физического воспитания. Уточнено базовые понятия исследования «оздоровительная двигательная активность будущих учителей физического воспитания», «мониторинг развития оздоровительной двигательной активности будущих учителей физического воспитания» и понятие «оздоровительная двигательная активность»; обосновано теоретико-методологические основы мониторинга развития оздоровительной двигательной активности будущих учителей физического воспитания; разработана структурно-функциональная модель системы мониторинга развития оздоровительной двигательной активности будущих учителей физического воспитания и экспериментально проверена ее эффективность.

Ключевые слова: мониторинг, развитие оздоровительной двигательной активности, будущие учителя физического воспитания, учреждение высшего образования.

Sokolyuk O.V. Monitoring the development of health-improving physical activity of future physical training teachers. – Qualification scientific work as the manuscript.

Thesis for a candidate of pedagogical science degree in speciality 13.00.06 – theory and methodology of education management – Luhansk Taras Shevchenko National University. – Starobilsk, 2017.

The dissertation is devoted to problems of monitoring of development of health-improving motor activity of future physical education teachers. The basic concepts of the research «Health-improving motor activity of future physical education teachers» are specified. It is a systematic, prolonged process, which includes certain health-improving physical exercises, programs and courses (optimal level of physical activity) aimed at the development of physical qualities and support of health, comprehensive and harmoniously developed personality and which are the basis for carrying out various forms and types of physical exercises and «monitoring of development of health-improving motor activity of future physical education teachers» – this is a systematic process of observation, collection, processing, storage, evaluation, analysis and distribution of information about the state of health-improving motor activity of future physical education teachers, which allows management decisions to forecasting its further development and progressive change. The

following theoretical and methodological bases of monitoring of development of health-improving motor activity of future physical education teachers are substantiated, namely: methodological approaches (person-oriented, process-productive, systemic); principles (purposefulness, prolongability, transparency and objectivity, consistency, systemacy, targeting, technologicity and integrity, prognosticity) and functions (diagnostic-analytical, formative-methodical, system-functional, prognostic-corrective). The structural-functional model of the system for monitoring of development of health-improving motor activity of future physical education teachers is developed and consists of general-purpose, theoretical-methodological, content-organizational and diagnostic-regulatory blocks. The uniting link of the system for monitoring development of health-improving motor activity of future physical education teachers is the management information and analytical laboratory. This model system is experimentally tested and proved to be effective.

Key words: monitoring, development of health-improving motor activity of future physical education teachers, institution of higher education.

Підписано до друку 10.05.2018р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Умовн. др. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 0510/8-18.

Надруковано з готового оригінал-макета у друкарні ФОП В. В. Петров
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.
Запис № 2480000000106167 від 08.01.2009 р.

61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137, тел. (057) 78-17-137.
е-м mail:bookfabrik@mail.ua